

LBRIS

We know
books
Andrei Drăgulescu

Armoniile lui Dumnezeu și disonanțele lumii

Prefață de Preot lector dr. Zaharia MATEI

Colecția Biserica în cetate – 5
Făgăraș, 2021

Prefață – Preot lector dr. Zaharia MATEI / 5

Terapia credinței – Rugăciune, apă sfințită, semnul Crucii și bătaia clopotelor / 9

I. MUZICA BISERICESCĂ – Scurte explicații ale imnelor liturgice ortodoxe

Din cântările Dumnezeieștii Liturghii / 18

1. Antifoanele / 18
2. Imnul „Unule Născut” / 20
3. Troparul sărbătorii / 21
4. Trisaghionul / 22
5. Heruvicul / 23
6. Cântarea „Sfânt, Sfânt, Sfânt” / 29
7. Cântarea „Pre Tine Te laudăm” / 30
8. Axionul / 32
9. „Tatăl nostru” / 35

Din cântările Vecerniei / 35

1. „Doamne strigat-am” / 37
2. Dogmatica / 39
3. „Lumină lină” / 41
4. Stihovna / 43
5. Rugăciunea dreptului Simeon / 45

Din cântările Utreniei / 46

1. „Dumnezeu este Domnul...” și troparele / 48
2. Binecuvântările Învierii / 50
3. Polieleul / 51
4. Mărimurile / 53
5. Antifoanele / 54
6. Catavasiile / 57
7. Luminândeale / 58
8. Laudele / 59
9. Doxologia / 61

Muzica psaltică – generalități / 64

Mari melozi și innografi / 75

1. Sfântul Efreim Sirul (306?-373?) / 75
2. Sfântul Roman Melodul (sec. V-VI) / 76
3. Sfântul Andrei Criteanul (660?-740) / 78
4. Sfântul Ioan Damaschin (676?-749) / 82
5. Sfântul Cosma Melodul (? – 787?) / 85
6. Sfântul Teostirict Mărturisitorul (începutul sec. VIII - 807), autorul „Paraclisului Maicii Domnului” / 86
7. Sfântul Teodor Studitul (759-826) / 89
8. Sfânta Casiana (aprox. 805 - aprox. 865) / 93
9. Sfântul Iosif Innograful (816-883?) / 95
10. Sfântul Ioan Cucuzel (1280-1360) / 97

Protopsalți și compozitori români de muzică bisericească: Macarie Ieromonahul, Cuviosul Nectarie Protopsaltul, Anton Pann... Ion Popescu-Pasărea / 99

Cântarea corală (armonică, polifonică) în Biserică / 108

Muzica instrumentală în Biserică / 113

II. MUZICA CULTĂ

Mari compozitori preclasici, clasici și romantici. Patru mari compozitori români / 116

1. Johann Sebastian Bach (1685-1750) / 117
2. Georg Friedrich Händel (1685-1759) / 122
3. Joseph Haydn (1732-1809) / 127
4. Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791) / 132
5. Ludwig van Beethoven (1770-1827) / 144
6. Marii compozitori ai perioadei romantismului / 154
7. Sentimentul religios în opera muzicală a unor compozitori români / 165
  - Ciprian Porumbescu (1853-1883) / 165*
  - George Enescu (1881-1955) / 175*
  - Sabin Drăgoi (1894-1968) / 191*
  - Paul Constantinescu (1909-1963) / 198*

Muzica atonală. Dodecafonismul și serialismul / 211

Muzica cultă – factor catalizator pe drumul spre convertirea religioasă / 220

1. Părintele Serafim Rose (1934-1982) / 220
2. Întoarcerea la Dumnezeu a doi compozitori contemporani / 224
Igor Stravinski (1882-1971) / 225
Arvo Pärt (n. 1935) / 228
3. Cum să înțelegem muzica cultă? / 232
4. Muzica cultă și reducerea infrafracționalității / 226
5. Efectele muzicii culte asupra sănătății / 238
6. Efectele muzicii culte asupra învățării și muncii / 242

III. FOLCLORUL MUZICAL. MUZICA FOLK

Scurtă incursiune în istoria folclorului muzical românesc / 248

Genuri ale folclorului muzical / 250

Doina / 251

Balada / 253

Cântecul propriu-zis / 255

Păstrători ai folclorului autentic în zilele noastre / 255

Grigore Leșe / 256

Ion Crețeanu / 259

Grupul folcloric „Balada” din Fălticeni / 260

Colindul religios din străbuni – izvor de har și minune din minunea înomenirii Fiului lui Dumnezeu / 262

Altfel despre folclor – cealaltă față a unora dintre creațiile muzicii populare / 266

Studiu de caz: Călușul și călușarii / 277

Folclorul muzical: concluzii / 283

Muzica folk: ce este și ce promovează / 284

Poezii religioase și muzică folk / 285

Tânăra care s-a convertit la Ortodoxie ascultând muzica soților Teodorovici / 289

IV. DE LA POP-ROCK LA MANELE

Șoferii și muzică la maximum / 294

Muzica pop. Videoclipurile / 296

Muzica rock / 298

Plantele și animalele ascultă muzică rock? / 300

Delfinii și muzica rock / 301

Preferințele muzicale ale unor văcuțe și... ale unor deținuți / 302

Muzica rock și Ortodoxia / 303

Muzica heavy metal / 305

Despre șoareci, labirinturi și muzică heavy metal / 305

Alte studii care au constatat efecte negative ale muzicii heavy metal / 310

„Duhul suflă unde voiește”... / 311

Muzica rap (sau hip-hop) / 311

Muzica de jazz / 313

Muzica electronică de dans / 315

Manelele – uneltă de imbecilizare a unei nații / 319

Manelele creștine” / 326

Cântările pietiste în biserică / 327

***Bibliografie* (referințe citate în text) / 332**

Terapia credinței – Rugăciune, apă sfințită, semnul Crucii și bătaia clopotelor

„Cel mai frumos și sfânt prinos pe care un om îl poate aduce lui Dumnezeu este cântarea”¹ (IC, p. 7), aprecia Înaltpreasfințitul Iustinian Chira, regretatul Arhiepiscop al Maramureșului și Sătmăruului, trecut la cele veșnice în 2016, la vârsta de 95 de ani. Și adăuga: „Toată făptura cântă. Cântă Îngerii din Cer, cântă vântul și apele cântă. Cântă păsările codrului, cântă greierii pământului, dar mai presus de toate cântă omul. Omul cântă și la bucurie și la supărare, el cântă, cântă...” (IC, p. 7)

Ce este muzica? Dicționarul o definește ca „arta de a exprima sentimente și idei cu ajutorul sunetelor combinate într-o manieră specifică.” (DEX 2009) Omul de cultură și filologul sârb Boško Obradovici dădea muzicii o întreită definiție: este o trăire a sufletului, o creație artistică și un mod de viață. (AM, p. 7) Și detalia:

„1. Fără îndoială, muzica este *trăire*. și una dintre cele mai fine trăiri fășnite din sufletul omenesc. Ne gândim, spunând acestea, atât la procesul de creație al compozitorilor, cât și la receptarea muzicii de către ascultători. Muzica vine din adâncurile ființei omenești și se întoarce în ele.

2. Și, firește, muzica este *creație*. Cea mai înaltă dintre creațiile omenești. Dintre toate artele, poate cea mai desăvârșită, mai intimă și mai puternică. Asemenea, cei care o ascultă sunt mai ales oameni cu o sensibilitate rară, cu o așezare emoțională oșebită, căci muzica va căuta mereu sufletele blânde. Ce putem spune însă despre muzica modernă, a cărei agresivitate este cel mai bun indicator al stricării sufletești prin care a trecut omul contemporan...

3. Un lucru este sigur. În fața muzicii, nu putem rămâne indiferenți. Nimeni nu poate spune vreodată despre vreo creație muzicală că ar fi neutră din punct de vedere al emoțiilor transmise. Căci orice melodie aduce cu sine lumea spirituală a creatorului ei, mișcările lăuntrice ale cugetului său și trăirile inimii sale. [...] Cu toții suntem muzica pe care-o ascultăm: îi respirăm duhul, tindem către idealurile pe care ni le oferă și vibrăm la trăirile ascunse în ea.” (AM, pp. 7-8)

De unde și când a apărut muzica? „Începuturile muzicii se află la Dumnezeu – scria părintele Dan Bădulescu. În rai îngerii cântau imne de slavă lui Dumnezeu: «Sfânt, sfânt, sfânt este Domnul Savaot, plin este tot pământul de slava Lui!» (Isaia 6, 3) și cântă în coruri la crearea lumii

¹ Pentru simplificare, am renunțat în cartea de față la notele de subsol, pe care le-am înlocuit cu un sistem de citare prescurtat. Astfel, de exemplu referința (IC, p. 7) se referă la un pasaj de la pagina 7 din cartea desemnată prin acronimul IC, care se regăsește în bibliografia de la finalul cărții: IC = Î.P.S. Iustinian Chira, *Colo'n sus în vremea aceea*, Mănăstirea Rohia, 2010. Am folosit acest sistem pentru toate referințele bibliografice.

văzute (Iov 38, 4-7). Cum sună această muzică celestă și cu ce tonuri rămâne desigur o taină pe care nici nu are sens a o iscodi.” (DB, p. 1) Deși nu putem ști cum sună muzica îngerilor, totuși avem parte de o reflectare a acesteia, pe măsura puterii noastre de înțelegere, în muzica bisericească. După cum observa un cercetător modern al muzicii bizantine (Egon Wellesz), pornind de la cartea sfântului Dionisie Areopagitul, „Ierarhia bisericească”: „Imnele și cântările Bisericii sunt o reflectare a cântărilor duhovnicești, transmise de către Ierarhia cerească oamenilor și adaptată urechii omenești sub forma Psalmilor.” (EW, p. 58)

Î.P.S. Iustinian consideră cântarea „un dar pe care Dumnezeu i l-a dat omului ca pe o mângâiere.” (IC, p. 7) „Pe Adam Îngerii l-au învățat să cânte”, iar „primul cântec l-a cântat omul când a fost alungat din Rai. Atunci sufletul omului a început să cânte de dorul lui Dumnezeu, de dorul Raiului și al Îngerilor, de dorul fraților lui și al tuturor Sfinților, și așa a început să întocmească slujbele, ca să le cânte în fața altarelor și a icoanelor.” (IC, p. 7)

Dar omul nu cântă doar la biserică, ci și în împrejurările vieții zilnice: „Cântă mama cea bună când își leagă copilul. Cântă bărbatul când se află departe de casa lui, de satul lui, de familia lui. Cântă tânărul îndrăgostit și omul când se simte singur.” (IC, p. 7) Omul cântă și când este întristat, „la despărțirea de cei dragi, care pleacă pe calea de unde nu se mai întorc niciodată”, dar și în momentele fericite din viață, „la nuntă sau când se întâlnește cu prietenii care nu-l uită.” Și nu doar omul cântă, ci întreaga creație are cântul său tainic: „Cântă soarele și luna, cântă stelele și lumina. Întreg spațiul răsună de o armonie sfântă, pe care urechea noastră nu o poate cuprinde.” (IC, pp. 7-8) Toate elementele naturii înalță laude lui Dumnezeu, după cum spune și Psalmistul: „Focul, grindina, zăpada, gheața, viforul [...]; munții și toate dealurile, pomii cei roditori și toți cedrii; fiarele și toate animalele, târătoarele și păsările cele zburătoare; împărații pământului și toate popoarele, căpeteniile și toți judecătorii pământului; tinerii și fecioarele, bătrânii cu tinerii” (Psalm 148, 8-12).

Părintele Dan Bădulescu observa (DB, p. 1) că muzica este menționată în Biblie pentru prima oară în Vechiul Testament, în cartea Facerii, capitolul al patrulea. Adam și Eva au avut primii doi fii, pe Cain și Abel. Cunoaștem istoria lor și cum Cain l-a ucis pe fratele său. Urmașii lui Cain au continuat și amplificat păcatele acestuia. Printre acești urmași se numără și Iubal, cel care a inventat instrumentele muzicale, „tatăl celor ce cântă din chitară și din cimpoi” (Facerea 4, 21). Sunt două instrumente diferite (căci cântul la chitară și la celelalte instrumente cu coarde se poate acompania și vocal, spre deosebire de cimpoi și, în general, de instrumentele de suflat), dar amândouă, aflăm de aici, au aceeași origine. Instrumentele muzicale, încăpute în mâinile necredincioșilor, oricât de talentați artiști ar fi (sau cu cât sunt mai talentați), pot aduce mult rău, căci „linia lui Cain va da naștere idolatriei, magiei,

vrăjitoriei”, ei fiind „strămoșii ereziilor și alunecărilor înspre lumesc.” (DB, p. 1)

Pe de altă parte, avem linia unui alt fiu al lui Adam și al Evei, Set, născut după moartea lui Abel, și a fiului lui Set, anume Enos. Din vremea sa, citim în cartea Facerii, „au început oamenii a chema numele lui Dumnezeu” (Facerea 4, 26). Cum se aduceau cântările de slavă Domnului? Părintele Bădulescu presupune că, „sub forma recitativului liturgic, se psalmodiau cântări spre slava lui Dumnezeu.” (DB, p. 1)

Dar muzica nu avea un rol doar în cult, ci și o *funcție terapeutică*. (DB, p. 1) Atât muzica vocală, cât și cea instrumentală. Știm, astfel, că păstorul *David*, viitorul rege al Israelului, era un înzestrat cântăreț la harpă. Regele Saul, chinuit de un duh necurat, îl asculta pe David cântându-i și „duhul cel rău se depărta de el” (I Regi 16, 23).

De altfel, efectele benefice ale muzicii fuseseră observate în Antichitate și de *vechii greci*. Astfel, *Pitagora* credea în terapia prin muzică. (NBC, p. 502) El susținea că, prin muzică, oricine se poate vindeca de felurite boli sau își poate păstra o sănătate bună. Mai mult, el însuși inventase melodii „foarte de ajutor împotriva patimilor sufletești, a deznădejdiei și a durerilor mari”, precum și altele „care potolesc furia, mânia și orice altă mișcare nepotrivită a sufletului.” (NBC, p. 502) Conform biografiilor săi, *Iamvliih* și *Porfirie*, filosoful *Pitagora*, întrebându-l pe melodiile potrivite, „putea să transforme tristețea, invidia și pasiunile puternice, desfrâul și lenea în virtuțile opuse.” (NBC, p. 502)

Platon considera că muzica pătrunde în suflet și îl influențează profund. Muzica bună este în consonanță cu virtutea omului bun, în timp ce oricine ascultă muzică imorală va fi vătămat de aceasta, dacă îi va plăcea. Motivul, explică *Platon*, este că, atunci când cuiva îi place o melodie, o va accepta și o va înscrie adânc în memorie, deci în lumea sa lăuntrică. Măsura acestei acceptări va avea un impact asupra modului în care gândește și se comportă. (NBC, p. 502)

În unele aspecte, *Sfinții Părinți ai Bisericii* sunt de acord cu vechii filosofi greci în privința efectelor benefice ale muzicii. Astfel, *Sfântul Ioan Gură de Aur* spunea că „nimic nu purifică sufletul, nu-i dă aripi, nu-l smulge dintre cele pământeste, nu-l eliberează din legăturile trupești, nu-i inspiră înțelepciune dumnezeiască, nu-l face să disprețuiască cele de jos precum muzica și accentele măsurate ale unui cântec dumnezeiesc.” (RO, p. 82) Iar *Sfântul Vasile cel Mare* sfătuia să „ne închidem auzul la cântecele care corup mintea. Căci patimile se nasc în urma ascultării acestui fel de muzică. Pe de altă parte, se cuvine să folosim acel fel de muzică ce este bun în sine și care conduce la lucruri mai bune, precum a făcut *David* psalmistul, care a potolit nebunia regelui. O atât de mare diferență este cu adevărat atunci când cineva își pleacă urechea la muzica sănătoasă sau la cea păcătoasă.” (NBC, p. 506) *Părinții Bisericii* recomandă ca, în măsura posibilului, să ascultăm doar cântări duhovnicești. Muzica bisericească, dăruită de *Sfântul Duh*, alături

de rugăciunea neîncetată, pot umple sufletul de înțelegeri dumnezeiești, care rămân pururea în mintea oamenilor și pot îndemna spre bine în feluritele împrejurări ale vieții. În perioada bizantină, aceste concepții au fost puse în practică în Spitalul Pantocrator din Constantinopol, în care muzica a fost încorporată în tratamentele medicale. (NBC, p. 503)

În **perioada contemporană**, terapia prin muzică a fost redescoperită și practică cu succes în diferite clinici și spitale. A luat naștere chiar o nouă disciplină, **neuromuzicologia**, care cercetează impactul neuropsihologic al muzicii și posibilitățile de tratament al bolilor prin muzică. (NBC, p. 501)

În cadrul studiilor, s-a observat de exemplu că muzica poate îmbunătăți somnul, respirația, reflexul de supt și liniștea bebelușilor născuți prematur și, totodată, poate reduce semnificativ teama și anxietatea părinților. (JL; DD; JS2)

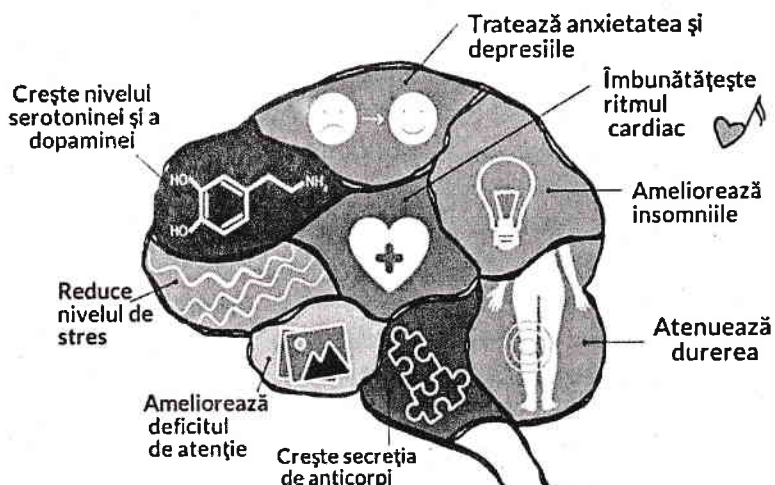
De asemenea, s-a constatat că muzica reduce semnificativ anxietatea mamei în timpul îngrijirii pe care o primește după ce a născut (AS; JCEM)

Alte studii au observat rolul muzicii în încetinirea declinului cognitiv la persoanele vârstnice. (CYW; NCB, p. 504)

Diverse studii (citate în (NCB, pp. 510-511)) au constatat efectele terapeutice ale muzicii în tratamentul a numeroase boli și afecțiuni neurologice și psihice, precum boala Alzheimer, demența, boala Parkinson, scleroza multiplă, schizofrenia și tulburările din spectrul autist. Totodată, se pare că muzica are un efect pozitiv asupra presiunii sangvine, a ritmului cardiac, a ratei respiratorii, a reducerii durerii și anxietății la pacienții cu boli coronariene, astfel reducând riscul apariției unui infarct miocardic. (NCB, p. 504)

O ilustrare a acestor efecte benefice asupra creierului poate fi observată în figura de mai jos.

EPECTELE MUZICII ASUPRA CREIERULUI

Au fost efectuate și o serie de studii în care a fost evaluată, în mod particular, *muzica religioasă*, precum și efectele asupra sănătății ale ascultării acesteia. Astfel, un grup de cercetători a descoperit o asociere semnificativă între frecvența ascultării muzicii de factură religioasă și starea de bine în anii senectuții (inclusiv o scădere a temerilor legate de moarte și o sporire a bucuriei de a trăi). ^(MB, p. 961) Un alt studiu a arătat că persoanele care participă mai frecvent la slujbe prezintă o mai puternică implicare emoțională în ascultarea de muzică religioasă; aceștia au un simțământ mai subliniat al comuniunii și, totodată, sunt mai încrezători în viitor și, conform propriilor afirmații, se bucură de o sănătate mai bună în anii bătrâneții. ^(NK, p. 47) Studii similare sunt proiectate pentru a evalua, în particular, rolul terapeutic al *muzicii bizantine* în afecțiunile psihofiziologice. Muzica psaltică bizantină „a fost cizelată de-a lungul secolelor în scopul de a înălța sufletele oamenilor și de a echilibra cu delicatețe lumea mentală a ascultătorilor”, ^(NCB, p. 505) scria muzicologul Dimitrios Spanoudakis de la Universitatea Aristotel din Tesalonic. Astfel, muzica psaltică „s-ar putea dovedi foarte utilă în îmbunătățirea echilibrului mental, chiar și în cazul persoanelor sănătoase”, ^(NCB, p. 506) adăuga cercetătorul grec. Și, într-adevăr, avem parcă mai multă nevoie ca niciodată de acest echilibru, în nebunia lumii contemporane...

Așadar nu doar Sfinții Părinți, preoții și credincioșii, ci și oamenii de știință au confirmat efectele benefice ale muzicii, și în special ale celei religioase, asupra omului. Mai mult, unii cercetători ruși au studiat efectele asupra oamenilor ale mersului la biserică și ale rugăciunii (deci și ale muzicii psaltice, deoarece are un rol însemnat în crearea atmosferei liturgice de rugăciune). Rezultatele obținute de acești oameni de știință sunt deosebit de interesante, pe care le vom detalia în cele de mai jos.

Cercetătorul rus Valeri Slezin, șeful Laboratorului de Neuropsihofiziologie al Institutului de Cercetare și Dezvoltare Psihoneurologică Behterev din Petersburg a avut o idee ce multora li s-ar părea cel puțin năstrușnică – să măsoare **puterea rugăciunii**. El a înregistrat electroencefalogramele mai multor persoane în timp ce se rugau și a descoperit că în timpul rugăciunii creierul intră într-o stare funcțională până atunci necunoscută. Știința cunoștea doar trei stări cerebrale: starea de veghe, somnul profund și somnul superficial. Cea de-a patra stare cerebrală, descoperită de prof. Slezin, a fost numită de acesta stare de trezvie a rugăciunii. Omul de știință afirma că această stare mai poate fi observată și la bebelușii de trei luni, atunci când au senzația de siguranță absolută lângă mamele lor. Pe măsură ce persoana crește, această stare de siguranță dispare, însă poate fi regăsită de cei care se roagă cu multă trezvie, încredințându-se cu totul în mâinile lui Dumnezeu. Astfel ei regăsesc senzația de siguranță absolută dată de apropierea de Dumnezeu pe care o au și pruncii aproape de mama lor.

„O rugăciune este un remediu puternic – spunea prof. Slezin. Ea nu numai că reglează toate procesele din organismul uman, ci repară și structura grav afectată a conștiinței.”^(VS) Se știe astăzi că bolile au de cele mai multe ori un substrat psihic (sufletesc) – toate păcatele pe care le facem, ca de pildă când ne mâniem pe cineva, sau ținem minte răul care ni s-a făcut, ori nu iertăm pe cineva care ne-a greșit – toate acestea rămân în noi și ne îmbolnăvesc sufletește, iar apoi și trupește... Rugăciunea însă alungă aceste stări, grijile vieții trec pe planul al doilea sau chiar dispar, în funcție de atenția pe care o acordăm rugăciunii. În acest fel omul se poate vindeca complet – trup și suflet...

Dar cum anume s-au desfășurat experimentele profesorului Valeri Slezin? El a folosit un encefalograf și a înregistrat encefalograma (EEG) mai multor persoane în timp ce se rugau. Fragmentul care urmează este preluat dintr-un interviu cu profesorul Slezin, interviu realizat în anul 2004 de un jurnalist rus.

„Am fost șocați de ceea ce am văzut – povestește omul de știință. O imagine deosebit de uimitoare a dat-o EEG-ul pentru unul dintre participanții la studiu, care se ruga mult mai intens. Am observat scăderea treptată a impulsurilor biologice ale creierului și în final au rămas doar impulsurile delta – ritmurile lente (cu o frecvență de 2-3 Hz). La un adult, o astfel de stare a creierului se instalează doar în timpul așa-numitului «somm lent», iar în timpul stării de veghe doar la nou-născuții în vârstă de trei-patru luni. Potențialele biologice care s-au păstrat aveau o oscilație atât de mică, încât practic se apropiau de o linie dreaptă. Imaginea EEG-ului acestui auditor al Seminarului Teologic demonstau deconectarea totală a scoarței cerebrale, cu toate că el era conștient! Iar după ce s-a rugat a spus liniștit: «ei, gata, ajunge...» și ritmul impulsurilor electrice ale scoarței sale cerebrale a revenit la ritmurile obișnuite alfa (8-12 Hz) și beta (13-30 Hz).

— Reiese că starea de rugăciune este asemănătoare cu cea a nou-născutului?

— Probabil, cuvintele lui Hristos «Fiți asemenea copiilor și vă veți mântui» pot fi atribuite și stării creierului. În timpul rugăciunii scoarța cerebrală este deconectată și omul percepe informația direct, evitând procesele de gândire și analiza. Cea mai importantă concluzie pe care am tras-o a fost: cea de-a patra stare a creierului este la fel de necesară omului, ca și toate celelalte trei. Lipsa uneia dintre ele perturbă dezvoltarea armonioasă a omului, duce la boală și degradare. Când în viața omului nu există cea de-a patra stare fiziologică a creierului, necesară acestuia, deci când nu există rugăciune, se desfășoară procese negative serioase...

— I-ați studiat și pe reprezentanții altor confesiuni?

— Da, am înregistrat EEG-ul unui preot catolic în timpul rugăciunii – aici

nu s-a observat o cufundare deplină, cu toate că tendința către încetinirea ritmului a existat. [...] Preotul a recunoscut că ortodocșii se roagă mai puternic, că doar aici s-a păstrat printre călugări practica rugăciunii neîntrerupte a lui Iisus. [...]

La mine au fost și vrăjitori renumiți, extrasenși (oameni cu puteri extrasenzoriale) – nu s-a descoperit nicio încetinire semnificativă a ritmului. Sau sunt șarlatani, sau nu știu să-și administreze capacitățile. A fost și un guru rus, de-al nostru. și el a intrat în meditație. Îl întreb: «De ce ați adoptat o credință străină? Doar este o trădare!» El a răspuns că a rămas ortodox. «Bun, citiți *Tatăl nostru!*». A început rugăciunea și pe imaginea EEG-ului au apărut descărcări convulsive, ca înaintea crizei epileptice! Am fost nevoiți să oprim experimentul. Mai târziu, el mi-a povestit că a mers după aceea la biserică, o zi întregă a stat în genunchi în fața icoanelor, s-a căit și a părăsit pentru totdeauna credința sa «de import».” (VS)

Din discuția cu omul de știință Valeri Slezin reiese clar că nu orice rugăciune vindecă – nu rugăciunea făcută de oricine și oriunde. Cea mai puternică rugăciune rămâne cea făcută în biserică – mai ales la Dumnezeiasca Liturghie – iar muzica psaltică este cea care ne introduce cel mai bine în starea aceea profundă de rugăciune. Inginera și electrofiziciană Angelina Malakovskaia, de la Laboratorul de Tehnologie Medicală și Biologică, a realizat peste o mie de studii pentru a verifica dacă slujbele bisericești modifică sau nu cu ceva starea de sănătate a enoriașilor. Testând mii de persoane înainte și după slujbă, cercetătoarea a observat că slujba în biserică normalizează tensiunea și toți parametrii caracteristici dintr-o analiză de sânge. (OS; DSP1)

Până și efectele radiațiilor pot fi reduse sau chiar neutralizate de către rugăciune. După explozia nucleară de la Cernobâl, s-a încercat să se măsoare nivelele radiațiilor, însă instrumentele de măsură au înregistrat valori atât de mari încât depășeau capacitatea de măsurare a instrumentului. În schimb, când s-au măsurat nivelele radiațiilor în apropiere de Biserica Sf. Arhanghel Mihail, aflată la doar patru kilometri de reactoare, aparatele au înregistrat valori normale ale radiațiilor! (OS; DSP1)

Oamenii de știință din Petersburg au confirmat de asemenea că **bătaia clopotelor** poate avea proprietăți vindecătoare (în Rusia, de pildă, clopotele bat întotdeauna în timpul epidemiilor). A. Malakovskaia afirma că ultrasunetele emise de clopotele care bat produc modificări ale proteinelor virușilor de gripă, hepatită și tifos, care astfel nu mai poartă infecția. (OS; DSP1)

Semnul Sfintei Cruci are un efect și mai semnificativ: omoară microbii patogeni (ex. stafilococii) nu numai în apa de la robinet, ci și în râuri și lacuri. Oamenii de știință afirmă că semnul Sfintei Cruci este mai eficient chiar și decât aparatele moderne de dezinfecție pe bază de radiație magnetică. (OS; DSP1)

De asemenea, **apa** – lichidul cel mai des întâlnit în natură, dar totodată și

cel mai necunoscut – a fost și este studiat de oamenii de știință din întreaga lume în încercarea de a-i dezvălui tainele. Deși multe dintre acestea rămân încă necunoscute, cercetătorii au făcut un pas important înainte demonstrând faptul uimitor că apa are memorie, la fel ca un calculator, și că poate păstra în amintire chiar și emoțiile (bune sau rele) ale oamenilor. ^(NG)

Multe dintre proprietățile neobișnuite ale apei nu sunt încă înțelese – de pildă, nu se știe de ce apa este cel mai puternic solvent de pe Pământ, cum poate să urce în trunchiurile copacilor giganți – sfidând legea gravitației – sau de ce este singura substanță care, când este răcită, se dilată. O altă proprietate neobișnuită a apei, descoperită relativ recent, este observația că apa, când ajunge la noi, vine cu informații despre diferite obiecte, oameni cu emoțiile lor, câmpuri electrice și magnetice, pe care le-a întâlnit în drumul ei și pe care le-a păstrat în „memorie”. Desigur, compoziția chimică a apei rămâne aceeași (H_2O), însă structura acesteia se modifică. După cum explica omul de știință american de origine indiană Rustum Roy (1924-2010), structura apei este dată de grupurile (clusterelor) formate de moleculele sale. „Aceste cluster – spunea Roy – sunt ca memoria unui calculator. Apa este cel mai maleabil computer.” ^(NG) Savantul adăuga că aceste cluster funcționează ca o bandă magnetică, sau ca niște celule de memorie care înregistrează interacțiunea apei cu mediul său înconjurător.

Oamenii de știință nu au studiat numai apa simplă, ci și **apa sfințită** – agheasma, în încercarea de a explica și pe cale științifică proprietățile sale tămăduitoare. Savantul rus Vlail Kaznacheev (1924-2014), membru al Academiei de Științe Medicale din Novosibirsk, a recunoscut că stropirea cu apă sfințită a animalelor bolnave și a plantelor le redă sănătatea. Totuși, spunea același om de știință, niciun chimist nu poate explica cum anume este posibil acest lucru. ^(NG) Savanții pot afirma doar că structura apei sfințite îi conferă proprietatea de a-și putea transmite caracteristicile mai departe – așa cum se întâmplă, de pildă, când se adaugă puțină agheasmă într-un vas cu apă obișnuită: toată apa din vas capătă proprietățile apei sfințite!

De asemenea, un renumit om de știință japonez, Emoto Masaru (1943-2014), a efectuat o serie de experimente în care a fost analizată apa atunci când în preajma sa se rosteau rugăciuni sau cuvinte bune, respectiv când se rosteau vorbe rele sau injurii. ^(NG) Savantul a observat că apa reacționează la rugăciuni – formând o structură de cristale foarte frumoase, în timp ce la cuvinte rele își formează structuri asimetrice, neplăcute la înfățișare (există și un documentar în care pot fi vizionate câteva dintre rezultatele extrem de interesante obținute de omul de știință japonez).

Specialiștii de la Institutul de Medicină Industrială și Navală din Rusia au analizat apa înainte și după ce aceasta a fost sfințită. Ei au constatat că, în urma rostirii rugăciunii „Tatăl nostru” și prin facerea semnelor Sfintei Cruci

deasupra apei, scade de aproximativ o sută de ori concentrația bacteriilor dăunătoare. ^(NG) Sfântul Ioan Gură de Aur ne sfătuia să facem semnul Sfintei Cruci asupra mâncării și a băuturii înainte de a le consuma; savanții ruși au reușit și ei să ajungă pe cale științifică, prin experimentele lor, la recunoașterea adevărului că îndemnul Bisericii Ortodoxe prin Sfinții Părinți au o dublă valoare tămăduitoare: atât sufletească, cât și trupească. Tot astfel și mulți sfinți, prin puterea rugăciunii lor și prin facerea semnului Sfintei Cruci, transformau otrava (din paharul pe care erau siliți să îl bea) în ceva nevătămător, după cum citim în „Viețile Sfinților”...

Măsurătorile efectuate cu spectrografele au arătat că apa simplă, atunci când este sfințită, își schimbă și structura, pierde orice substanțe vătămătoare ar putea conține, ba mai mult poate chiar să vindece. Spectrografele au indicat o densitate optică mai mare a apei sfințite în comparație cu apa de la robinet, dovadă că rugăciunea de sfințire are cu adevărat putere. Oamenii de știință ruși au recunoscut că apa a „păstrat” înțelesul rugăciunilor rostite și că de aici provine și puterea sa unică de a tămădui.

Deși nu au reușit încă să explice științific tămăduirile minunate ale credincioșilor, savanții le constată și nu au cum să le tăgăduiască. Fostul patriarh al Rusiei, Chiril, își exprima nădejdea că „probabil oamenii de știință ne vor spune cândva ce reprezintă rugăciunea și ce anume se petrece cu natura umană sub influența Duhului Sfânt”. Deocamdată, savanții recunosc efectele, după cum spunea de pildă omul de știință rus Konstantin Korotkov: „Avem dovezi de nezdruccinat că rugăciunea îi face pe bolnavi să se simtă mai bine, producând chiar vindecări absolut extraordinare.” ^(NG) Avem așadar toate motivele să-I mulțumim lui Dumnezeu pentru toate Tainele Sfintei Biserici Ortodoxe, care lucrează cu putere în trupurile și sufletele noastre, numai să avem și noi râvna de a le primi și de a lăsa lucrarea lor tămăduitoare să se reverse în toată viața noastră, sfințind-o. Această lucrare tămăduitoare lăsată de Dumnezeu preoților Bisericii se săvârșește cel mai deplin în cultul ei, înveșmântat în hainele muzicii bisericești. Pentru a înțelege însă cântarea psaltică de astăzi, ne este de folos să aflăm mai întâi cum a evoluat aceasta, de la cântarea primilor creștini până astăzi.

I. MUZICA BISERICESCĂ – Scurte explicații ale imnelor liturgice ortodoxe

Din cântările Dumnezeieștii Liturghii

Din primele veacuri ale creștinismului, sfintele slujbe erau alcătuite din patru elemente principale: (1) psalmi; (2) fragmente din Sfânta Scriptură; (3) rugăciuni; (4) cântări. La acestea se pot adăuga omilia și predica. ^(EW, p. 127)

În ceea ce privește Dumnezeiasca Liturghie, forma sa a fost în cea mai mare parte definitivată până în secolul al XI-lea. ^(EW, p. 127) Astfel, cu excepția unor imne adăugate ulterior, dezvoltarea poeziei bisericești s-a încheiat. Pe de altă parte însă, dezvoltarea pe plan muzical nu a putut fi oprită ^(EW, p. 127) și a continuat până în zilele noastre.

Muzica rânduită de Sfinții Părinți pentru a însoți slujba la care Darurile aduse (pâinea și vinul) se transformă în Însuși Trupul și Sângele Mântuitorului a fost aleasă cu cea mai mare grijă, în scopul înălțării sufletului credincioșilor și a pregătirii lor pentru a se putea face părtași „cu frică de Dumnezeu, cu credință și dragoste” la sfânta și mântuitoarea Taină a Împărtășaniei.

De aceea, bine este să cunoaștem principalele cântări rânduite de Biserică în cadrul slujbei Dumnezeieștii Liturghii, spre luminarea minților și inimilor noastre, spre o participare cât mai conștientă având ca țel final „a noastră mântuire”...

1. Antifoanele

Primele trei imne ale Dumnezeieștii Liturghii sunt cunoscute sub numele de antifoane. Cuvântul „antifon” vine din limba greacă și înseamnă „replică pozitivă, răspuns în acord cu ceea ce s-a spus, un efect care ar putea fi asemănat cu ecoul. Cântat de popor, el preia și amplifică ceva din ceea ce s-a spus ori s-a sugerat mai înainte de către preot.” ^(BA, p. 84)

Un antifon ar putea fi definit ca un imn alcătuit din mai multe versete din psalmi, care alternează cu versuri care conțin ideea principală a acelor psalmi. Denumirea provine de la practica tradițională a cântărilor care erau interpretate de două coruri care își răspundeau unul altuia antifonic. „*Antifonia* este un procedeu de interpretare [...] care constă în împărțirea corului în două grupe, ce interpretează alternativ secțiuni dintr-o lucrare. În cântarea bisericească, antifoanele sunt stihuri cântate alternativ la strună.” ^(SI, p. 208)

Până în secolul al XIV-lea se cântau ca antifoane psalmii 91, 92 și 94,